

7

EL SISTEMA DE PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA PERSONAL I D'ATENCIÓ A LA DEPENDÈNCIA (SAAD)

RESUM

La promoció de l'autonomia i l'atenció a la dependència ha esdevingut un dret universal i subjectiu amb la Llei estatal 39/2006 de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència (d'ara endavant LAPAD) i l'aprovació el 2010 de tres decrets que regulen aspectes distints de la llei de dependència a les Illes Balears.

L'atenció de les persones en situació de dependència i la promoció de la seva autonomia personal és una de les prioritats en matèria de política social i salut a les societats desenvolupades.

L'enquesta de discapacitat, autonomia i dependència (EDAD, 2008), així com l'anterior treball de camp, l'EDDES (1999), que va ser la primera prospecció que va recollir la situació de la discapacitat amb dades globals d'Espanya i agregades per comunitats autònomes, i l'Enquesta Modular d'Hàbits Socials (2010), que permet actualitzar les dades sobre dependència a les Balears, han generat un conjunt d'informacions estadístiques de caire sociodemogràfic que han permès establir un ventall ampli de sèries quantitatives en relació amb l'autonomia personal i l'atenció a la dependència. Així mateix, i pel que fa a les Illes Balears, s'han duit a terme recerques específiques en aquest camp que han posat l'èmfasi en els aspectes següents: a) fer l'anàlisi de la situació de l'atenció a la dependència per territoris: municipi a municipi i per agregats; b) l'estudi dels subjectes receptors del nou dret que preveu la Llei 39/2006, de 14 de desembre, Llei de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a la dependència (LAPAD); c) el reconeixement de la realitat dels familiars cuidadors encarregats d'atendre'ls; d) el procés de desplegament del sistema de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a la dependència (SAAD) i de les prestacions associades al dret i e) l'estudi dels factors de prevenció per mitjà de l'observació i anàlisi dels programes comunitaris. Les dades obtingudes s'han publicat o incorporat a les xarxes en línia en documents de la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració del Govern de les Illes Balears, l'Anuari de l'Envel·liment de les Illes Balears i les memòries del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears. (Vegeu les memòries corresponents als anys 2008, 2009 i 2010).

A les Illes Balears, segons l'EMHS 2010, hi ha un 10,22% de persones dependents. El col·lectiu de les persones que tenen més de 65 anys continua essent, amb diferència, el més nombrós, tant pel que fa a la discapacitat com a la dependència. Respecte al total de persones en situació de dependència, el grup de persones majors de 65 anys suposa un 57,95%. Pel que fa a les dades de persones amb discapacitats, estariem parlant de 78.552.

7.1.

INTRODUCCIÓ

En aquest apartat analitzem els criteris marc, el calendari de desplegament de la Llei de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a les persones en situació de dependència (LAPAD) i el seu desenvolupament normatiu.

7.1.1. CRITERIS MARC

El desplegament de la LAPAD a partir del 2007 ha suposat el desenvolupament d'un nou Sistema per a l'Autonomia i l'Atenció a la Dependència (SAAD). El nou sistema d'atenció a les persones en situació de dependència neix per respondre a les necessitats de la població, caracteritzada per l'envelliment o el treball de les dones.

En el període d'aplicació d'aquesta llei, entre el 2007 i el 2010, s'ha impulsat un canvi de model en la protecció de les persones en situació de dependència. El nou sistema permet introduir l'agent públic en l'atenció d'aquesta part de la població, que sempre era atesa exclusivament a l'àmbit privat i representava una càrrega per a les famílies, especialment per a les dones.

En els quatre anys de desplegament de la llei a les Illes Balears es pot constatar un esforç institucional notable per tal de regularitzar la situació de dependència de les persones en la percepció del seu dret. Però sobretot cal tenir present l'esforç de col·laboració de les distintes institucions a escala autonòmica, insular, local i, de vegades, mancomunal per desplegar una llei de caràcter estatal. Val a dir que la dificultat de col·laboració ve especialment marcada pel fet de disposar de competències diferents. Tot i així, cal tenir present que el desplegament del sistema està encara en una fase primerenca de desenvolupament.

L'aprovació d'un calendari de desenvolupament de la llei en el període 2007-2014 obeïa no només a la necessitat d'esglaonar la implementació dels tres graus i tres nivells previstos a la valoració del grau de dependència, sinó sobretot a evitar un bloqueig del sistema.

Valoració dels graus de dependència:

- *Grau I de dependència moderada:* casos en què la persona necessita ajuda almanco una vegada al dia o té necessitats d'ajuda intermitent o limitada per a la seva autonomia personal.
- *Grau II de dependència severa:* casos en què la persona necessita ajuda dues o tres vegades al dia, però no requereix la presència permanent d'un cuidador, o bé té necessitats d'ajuda extensa per a la seva autonomia personal.
- *Grau III de gran dependència:* casos en què la persona necessita ajuda diver-

ses vegades al dia i, per la pèrdua total d'autonomia mental o física, necessita la presència indispensable i contínua d'una altra persona o té necessitat d'ajuda generalitzada per a la seva autonomia personal.

- Cadascun d'aquests graus es classificarà en dos nivells, en funció de l'autonomia i atenció i cura requerida per cada persona.

Segons la llei, entre les activitats bàsiques de la vida diària (ABVD) s'inclouen les tasques més elementals de la persona, que permeten viure amb un mínim d'autonomia i independència; en concret: la cura personal, les activitats domèstiques bàsiques, la mobilitat imprescindible, reconèixer persones i objectes, orientar-se, entendre i executar ordres o tasques senzilles.

7.1.2. CALENDARI DE DESPLEGAMENT

La posada en marxa a partir del 2007 de la LAPAD incloïa per engegar el funcionament del sistema la implantació d'un calendari d'actuació marcat en el període 2007-2014. Aquest calendari preveu l'aplicació progressiva de les ajudes i serveis de la dependència, que fins al 2010 ha aconseguit les accions següents:

- 2007: persones valorades en el Grau III de gran dependència, nivells 2 i 1.
- 2008-2009: persones valorades en el Grau II de dependència severa, nivell 2.
- 2009-2010: persones valorades en el Grau II de dependència severa, nivell 1.

Des del 2011 al 2014 s'haurà de desenvolupar l'aplicació del dret als casos de dependència moderada (grau I, nivell 2 i 1).

7.1.3. DESENVOLUPAMENT NORMATIU

L'activitat legisladora en relació amb la Llei de Dependència ha estat intensa, especialment a les comunitats autònomes. A les Illes Balears en concret, el desenvolupament de la LAPAD ha fet actualitzar la normativa sobre persones grans i persones amb discapacitat i en l'àmbit de serveis socials en general.

Pel que fa a la normativa de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears durant el 2010, recollim:

- Resolució de 7 de gener de 2010, de la secretaria general de Política Social i Consum, per la qual es publica el conveni de col·laboració entre l'Administració General de l'Estat i la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, per al desenvolupament del marc de cooperació interadministrativa previst a la Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència, i per a l'establiment i finançament del nivell de protecció acordat per a l'exercici 2009.
- Decret 86/2010, de 25 de juny, pel qual s'estableixen els principis generals i les directrius de coordinació per a l'autorització i l'acreditació dels serveis socials d'atenció a persones grans i persones amb discapacitats, i es regulen els requisits d'autorització i acreditació dels serveis residencials de caràcter suprain-sular per a aquests sectors de població.

- Decret 85/2010, de 25 de juny, pel qual es regula la xarxa pública i concertada d'atenció primerenca a l'àmbit dels serveis socials de les Illes Balears.

- Decret 84/2010, de 25 de juny, pel qual es regulen els criteris per calcular la capacitat econòmica amb la finalitat d'establir la participació econòmica de les persones beneficiàries de les prestacions assistencials que formen part de la Xarxa Pública d'Atenció a la Dependència de les Illes Balears, i per concretar les prestacions econòmiques del Sistema per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència.

- Decret 83/2010, de 25 de juny, pel qual s'estableixen els principis generals del procediment per al reconeixement de la situació de dependència, la intensitat de protecció dels serveis i el règim de compatibilitat de les prestacions del Sistema per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència a l'àmbit de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, i es crea la Xarxa Pública d'Atenció a la Dependència de les Illes Balears.

- Resolució de la consellera d'Afers Socials, Promoció i Immigració, de 10 de juny de 2010, per la qual es fixen els criteris d'acreditació en matèria de formació i informació de cuidadors no professionals.

La normativa bàsica en relació amb la dependència promulgada pel Govern central el 2010 ha estat la següent:

- Reial decret 374/2010, de 26 de març, sobre les prestacions econòmiques de la Llei 39/2006, de 14 de desembre, de Promoció de l'Autonomia Personal

i Atenció a les persones en situació de dependència per a l'exercici 2010.

- Reial decret 373/2010, de 26 de març, pel qual es determina el nivell mínim de protecció garantit als beneficiaris del Sistema per a l'Autonomia i l'Atenció a la Dependència per a l'exercici 2010.

Resolucions de la secretaria general tècnica del Ministeri de Política Social i Consum, per les quals es publiquen els darrers convenis de col·laboració entre l'Administració General de l'Estat i les comunitats autònomes:

- Resolució del 15 de juliol de 2010, de l'Institut de Gent Gran i Serveis Socials, per la qual es publica l'Acord del Consell de Ministres, de 9 de juliol de 2010, pel qual s'aprova el marc de cooperació interadministrativa i els criteris de repartiment de crèdits de l'Administració General de l'Estat per al finançament durant 2010-2013 del nivell acordat previst a la Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència.
- Resolució del 29 de juny de 2010, de la secretaria general de Política Social i Consum, per la qual es publica l'Acord del Consell Territorial del Sistema per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència sobre modificació del barem de valoració de la situació de dependència establert en el Reial Decret 504/2007, de 20 d'abril.
- Resolució de 4 de febrer de 2010, de la secretaria general de Política Social i Consum per la qual es publica

l'Acord per a la millora de la qualitat de la prestació econòmica per a cures a l'entorn familiar del Sistema per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència.

- Resolució de 4 de febrer de 2010, de la secretaria general de Política Social i Consum, per la qual es publica l'Acord del Consell Territorial del Sistema per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència, en matèria d'òrgans i procediments de valoració de la situació de dependència.

D'altra banda, l'Administració General de l'Estat no ha incorporat novetats significatives en el desenvolupament de la LAPAD, només s'han inclòs els reials decrets d'actualització del nivell mínim de protecció i de prestacions econòmiques.

7.1.4. CARACTERÍSTIQUES DEL TERRITORI I LES INSTITUCIONS

Les característiques d'insularitat i capitalitat condicionen una legislació que ha de procurar distribuir la titularitat de les competències i de les transferències de gestió entre els distints ens territorials: Govern autonòmic, consells insulars, mancomunitats i ajuntaments. Cal considerar, a més, que tal com assenyala el títol III de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears a l'article 30.15, la Comunitat Autònoma té amb caràcter d'exclusivitat les polítiques d'atenció a les persones dependents, tot i la cooperació i els acords que es prenen a escala estatal.

Normalment, quan les decisions preses s'han de materialitzar a cada illa, s'obre un procés important de concreció i revi-

sió de les competències respectives. És un esforç per treballar amb dades comparatives i agilitzar l'intercanvi d'informació per aconseguir una comunicació intensa, constant i àgil entre totes les administracions responsables.

Va correspondre a la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Integració liderar les iniciatives per posar en marxa el desplegament de la LAPAD. Des dels inicis, el Govern va manifestar el seu interès a cooperar amb els consells i ajuntaments. A l'inici del desplegament de la llei, els esforços es varen centrar en l'organització de la mateixa administració autonòmica en la qüestió. El 2010, mitjançant el dispositiu de la XPAD, s'ha fet efectiva la transferència de les competències i del personal als municipis (o a les entitats supramunicipals) de més de 20.000 habitants. Al mateix temps, també s'han mantingut les converses i la col·laboració entre les administracions, la qual cosa ha permès el desplegament territorial de la tramitació de la Llei de Dependència a la Comunitat Autònoma.

Des de l'inici del desplegament de la llei, els objectius plantejats fan referència a l'atenció a les persones amb dependència a l'àmbit més proper, el municipi. Per això s'estableix un conveni de col·laboració entre el Govern de les Illes Balears i els ajuntaments, segons el qual el primer posa el personal, bàsicament treballadors socials; i el segon, les dependències per a l'atenció de les persones dependents.

Amb el desenvolupament del dispositiu es pretén que els serveis socials municipals

siguin el punt de referència de la dependència, per facilitar així al màxim l'accés als possibles beneficiaris i, en general, a qualsevol ciutadà que s'interessi per la Llei de Dependència.

L'accés a les prestacions i als drets de la llei es fa a mitjançant la cooperació entre administracions. Així, els serveis socials municipals són els responsables de l'entrada de la sol·licitud en el sistema, així com de la Proposta Individual d'Atenció (a partir d'ara PIA). Els consells insulars són els encarregats de posar-se en contacte amb el sol·licitant o familiar cuidador per acordar i fer la valoració del nivell de dependència. D'altra banda, als municipis de menys de 20.000 habitants els treballadors socials assumeixen les funcions encomanades al PIA. Finalment, la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració és la responsable de resoldre la sol·licitud i el reconeixement de la prescripció que té validesa a tot l'Estat.

7.2.

PERSONES AMB MANCA D'AUTONOMIA PERSONAL

La promulgació d'un marc legal que introdueix nous drets per a la ciutadania, com és la Llei 39/2006, necessita una revisió acurada de les variacions de la població destinatària del nou dret. La llei considera tres col·lectius en situació de dependència: les persones majors de 65 anys, les persones amb discapacitat i el grup d'edat de 0 a 3 anys. A continuació es fa un repàs estadístic de les variacions dels col·lectius destinataris.

El grup de persones majors de 65 anys és el col·lectiu més nombrós en relació tant amb la població total (17%) com amb la població dependent de més de 65 anys respecte al total de persones d'aquest grup d'edat (7%). En canvi, el pes dels menors de tres anys respecte a la població total (4%) i el percentatge de menors dependents respecte al total d'aquest grup d'edat (0,2%) és inferior al pes demogràfic de les persones de més edat. Per tant, i tenint en compte que tota la població varia el pes demogràfic de manera contínua, és en els col·lectius més vulnerables, que els canvis són més acusats.

El repàs de la variació demogràfica que es produeix any rere any en els col·lectius esmentats ens permet conèixer la variació de la població de gent gran susceptible de sol·licitar la valoració de dependència i les prestacions⁴³ corresponents.

7.2.1. L'ATENCIÓ A LES PERSONES GRANS

L'envelliment progressiu de la població provoca que el grup d'edat majoritari amb necessitats de cura personal sigui el de persones de més de 65 anys. El tram d'edat que requereix més atenció és el de persones més grans de 85 anys, en especial les dones. En termes generals, a Espanya l'any 2010 la població total ha arribat als 47.021.031 habitants, dels quals 7.931.164 tenien més de 65 anys. [\(Vegeu el quadre AIII-90\).](#)

La taxa d'envelliment, doncs, se situa en el 17%, dues dècimes més que l'any an-

terior. A les Illes Balears, la taxa d'envelliment és lleugerament inferior (14%), ja que d'1.164.049 habitants, 154.490 tenen més de 65 anys. Aquesta diferència entre les taxes de tot l'Estat i les Illes Balears s'explica pel creixement fortíssim de la població total a la nostra comunitat autònoma. Igualment, el creixement constant del grup d'edat de persones d'edat avançada és fonamental. A les Illes Balears, l'increment entre el 2009 i el 2010 de la població major de 65 anys es tradueix en 4.313 persones.

Un dels efectes de l'envelliment de la població és la importància creixent del sector de població de persones majors de 75 anys, que, si bé percentualment és rellevant, els darrers cinc anys s'ha mantingut constant. A les Balears, aquest grup d'edat passa de representar un 6,52% de la població total el 2006 a un 6,65% el 2010. En el conjunt d'Espanya, aquests percentatges són del 8,05% i 8,64%, respectivament.

Pel que fa a la distribució per sexes de les persones majors de 65 anys, es pot parlar de feminització de la vellesa. Aquest fet és evident en tenir present l'esperança de vida per als dos sexes. A Espanya, l'esperança de vida en néixer és de 78,7 anys per als homes i de 84,7 anys per a les dones. La distribució de persones més grans de 65 anys per al 2010 indica que a Espanya hi ha més dones que homes, amb una diferència de més d'un milió de dones, respecte a un total de gairebé vuit milions de persones grans. A les Balears, aquesta diferència és de gairebé 20.000 dones més que homes, respecte a un total de 154.490 més grans de 65 anys. Aquestes diferències entre els que tenen més de 85 anys són més grans, ja que per a Espanya

⁴³ Les prestacions vinculades a la LAPAD no són només les de caràcter econòmic en sentit estricte, sinó també les que consideren l'ús de places residencials, de centres de dia o d'habitatges tutelats.

i les Balears les dones representen més del doble d'homes en aquest tram d'edat.

La taxa d'envelliment ens indica la proporció de persones més grans de 65 anys respecte al total de població. Aquesta taxa és superior a Espanya, ja que aconsegueix un valor de 19,15 per a les dones i 14,52 per als homes, i a les Illes Balears la taxa de les dones és de 15,75 i la dels homes de 12,20. En termes generals, aquesta taxa sempre és superior en el cas de les dones, excepte per a la zona del Pla de Mallorca. L'illa que presenta una taxa d'envelliment superior (especialment en les dones) és Mallorca, i la diferència més acusada entre homes i dones és la de Palma, que registra deu punts de diferència.

En referència a la taxa d'envelliment, que es refereix a la proporció de persones de més de 85 anys respecte a la població total, en dones és sempre superior a causa de la major esperança de vida en el sexe femení. A Espanya, la taxa d'envelliment de les dones és de tres punts, el doble que en els homes, i a les Illes Balears les dones registren una taxa de 2,42, també el doble que els homes. La distribució concreta per illes i zones és semblant a la taxa d'envelliment.

7.2.2. PERSONES AMB DISCAPACITAT

La taxa de discapacitat a les Illes Balears es manté en el 7,10%, amb la qual cosa estaríem parlant de 78.552 persones amb discapacitat, que representa un augment de 777 persones més que l'any anterior.

El segon col·lectiu més nombrós que presenta alguna discapacitat és el format per les persones majors de 65 anys, que a

Espanya representen el 28,5% del total; és a dir, 22.399 persones. D'altra banda, el grup d'edat de persones entre 18 i 64 anys que tenen alguna discapacitat representa gairebé la meitat de persones que tenen alguna discapacitat a les Balears, amb un 48,9%. [\(Vegeu el quadre AIII-91\).](#)

7.2.3. MENORS DEPENDENTS: GRUP DE 0-3 ANYS

En la distribució per sexes dels menors de fins a tres anys, així com a la resta de població d'infants i joves, és lleugerament superior la presència de nins. El padró de 2010 a les Balears registra un total de 24.838 nins en aquest grup d'edat, mentre que les nines arriben a 23.091. Les dades de nins per a Espanya són superiors a la de les nines, amb 1.019.987 de nins de fins a tres anys, a diferència de les dades referents a les nines, que gairebé arriben al milió de persones, 957.452.

7.2.4. FAMILIARS CUIDADORS

La feina que fan els familiars cuidadors de les persones dependents és molt important i s'ha de tenir en compte com a eix central de l'organització de la vida diària de les famílies amb persones en situació de dependència. La dedicació a tasques de cura d'alguna persona dependent té repercussions laborals, familiars i personals de la persona cuidadora.

El recull i l'anàlisi de dades en relació amb la implementació de la LAPAD té en aquest moments una importància gran per a l'Administració pública, per a les entitats del

tercer sector i per als ciutadans. Per tal d'afavorir els criteris de control, de transparència, de planificació i d'accés als recursos, cal una metodologia de seguiment homogeneïtzada, de manera que l'Administració pública disposi d'indicadors que generin dades comparables i integrades a fi d'enriquir el coneixement de l'estat de la qüestió.

Cal tenir en compte, per tant, que la dona no només es trobarà més sovint com a cuidadora del cònjuge sinó que aquest, en morir abans, no podrà exercir el rol de cuidador de la dona. Les dones tenen més anys de vida amb alguna patologia i han de cercar el suport a la xarxa familiar, que de nou reclama les dones (filles, nores...) de la família.

Les dades de població referides a aquest col·lectiu no mostren canvis substancials en relació amb les de l'any 2009. Així com en anys anteriors el potencial cuidador a les Illes Balears es concentra en el col·lectiu de dones curadores amb més de 65 anys, ja que són dones que per la diferència d'edat amb els marits i l'esperança de vida inferior d'aquests, han de dur a terme majoritàriament la tasca de cuidar-los o de cuidar-se mútuament (parelles d'edat molt avançada). Concretament, les persones que formen part del conveni especial de cuidadors no professionals de persones en situació de dependència el 2010 a les Balears arriba a un total de 1.123 persones. Per sexes, la proporció de dones que fan de curadores és molt superior a la dels homes, les primeres suposen més d'un 90% i els homes més d'un 5%. D'altra banda, cal destacar també que un 66% de persones que fan tasques de cura a la llar no reben cap remuneració per fer

aquesta feina (Enquesta Modular d'Hàbits Socials, IBESTAT).

A banda de factors sociodemogràfics com l'edat i el sexe de la persona cuidadora, hi ha aspectes estructurals que també afecten la disponibilitat familiar per atendre la dependència. Aquests factors són el canvi de les modalitats de les estructures familiars, les exigències creixents del mercat de treball, la dispersió geogràfica dels familiars propers i els costos econòmics que comporta l'atenció a la dependència.

Aquesta situació i les circumstàncies que genera són factors que l'Administració haurà de considerar en el futur no només des de la recollida de dades o el reconeixement de les diverses contingències, sinó també en l'aplicació de criteris normatius o legals que ajudin directament els familiars cuidadors. En aquest sentit, la secretaria general de Política Social i Consum del Govern central ha plantejat un acord amb el Consell Territorial del SAAD que estableix els criteris comuns d'acreditació en matèria de formació i informació de cuidadors no professionals.

7.3.

DESPLÉGAMENT DEL SAAD A LES ILLES BALEARS

7.3.1. POBLACIÓ BENEFICIÀRIA DEL SAAD

A causa del fet que el 2009 i el 2010 han entrat en el sistema les persones dependents de grau sever en el primer nivell, s'ha incrementat significativament la població atesa. Fins al 2010 les persones

incorporades al sistema han arribat a les 23.100 persones a les Illes Balears i gairebé han assolit un milió i mig de persones (1.482.579) a tot l'Estat. [\(Vegeu el quadre AIII-92 i el gràfic AIII-16\).](#)

Tot i que la proporció de sol·licitants de les Balears només suposa un 1,6% del total de persones incloses al SAAD a tot l'Estat, el nombre de persones incorporades al sistema el 2010 respecte al 2009 ha crescut un 84% a les Balears i un 73% en el conjunt d'Espanya.

La previsió de població amb algun grau de dependència a les Illes Balears assenyala un col·lectiu de 48.835 persones, de les quals 24.734 tendrien més de 65 anys. [\(Vegeu el quadre AIII-93\).](#)

7.3.1.1. Sol·licituds

El nombre de sol·licituds incorporades al sistema el 2010 ha arribat a les 6.990 persones. Per sexes, les dones en signen 4.332 i els homes 2.667; en percentatge, les dones representen un 62% del total i els homes un 38%. [\(Vegeu el quadre AIII-93 i quadre AIII-94\).](#)

La distribució per illes presenta uns valors semblants a Menorca i Mallorca, que marquen una proporció de 36,5% per als homes i del 63,5% per a les dones. A Formentera, la proporció és lleugerament inferior per als homes, amb un 34%, i superior en les dones, amb un 66%. Eivissa registra el percentatge més elevat en els homes, d'un 40%, i un 60% per a les dones.

Si tenim en compte les sol·licituds registrades i actualitzades fins al 2010 a les

Balears, s'ha arribat a un volum de 23.100 sol·licituds.

Per illes, el 82% des sol·licituds s'han fet a Mallorca, un 9,5% a Menorca, un 8% a Eivissa i un 0,5% a Formentera. [\(Vegeu el gràfic AIII-17\).](#)

D'altra banda, la situació de dependència entre el nombre de sol·licituds registrades fins al 2010 i la població total a les Balears se situa en un 3%. En tots els casos i per illes, les dones registren un percentatge major de sol·licituds. Menorca registra el percentatge més elevat en aquest apartat, tant en dones com en homes (amb un 2,95% i un 1,72%, respectivament). Lleugerament per sota hi ha els percentatges de Mallorca, amb un 2,78% de sol·licituds per a dones i un 1,58% per a homes. Les Pitiüses, Eivissa i Formentera, registren percentatges de sol·licituds lleugerament per sota de poc més d'un punt i mig en els homes i d'un punt percentual dels homes eivissencs i de 0,76 punts dels formenters. [\(Vegeu el gràfic AIII-19\).](#)

Aquesta situació de dependència respecte a la resta de comunitats autònomes ens indica que les Illes Balears registren un percentatge de sol·licituds en relació amb el total de la població inferior a la resta de regions. Percentualment, només se situen per sota la Comunitat Valenciana, Madrid i Canàries.

En relació amb la resta de comunitats autònomes, el nombre de sol·licituds del 2010 ha arribat a 1.482.579, que representa un augment de 117.249 sol·licituds respecte a l'any anterior, segons les dades de l'IMSERO. El gener del 2009, el pes

percentual de les sol·licituds de les Illes Balears era del 2,2%, mentre que el mes de març havia passat a l'1,6%. Per tant, es veu un descens lleuger en les noves sol·licituds. Ara bé, serà quan el calendari de la llei estigui del tot executat (any 2014) quan serà factible que els registres de noves sol·licituds disposin d'un creixement que podríem dir vegetatiu; és a dir, en funció del moviment de població que s'incorpora a la dependència.

Per edats, el grup de les persones de més de 65 anys registra, des de l'inici del desplegament de la llei 17.669 sol·licituds, xifra que suposa un 76,5% del total de sol·licituds (23.100) en el període 2007-2010. Entre les persones de més de 65 anys, un 68% de les sol·licituds correspon a les persones del tram d'edat de 80 anys o més; per tant, les situacions de dependència es concentren a mesura que augmenta l'edat de les persones. [\(Vegeu el quadre AIII-95\).](#)

A Espanya, les xifres també són reveladores pel que fa a l'edat dels sol·licitants: el 79% tenen més de 65 anys. La resta de grups d'edat se situa en uns valors del 9,5% o inferior. El sector de menors de 18 anys representa el 3% i el sector de menors de 3 anys, el 0,34%.

El valor total de situacions acumulades és de 30.294 i es manté la tendència en el nombre de sol·licituds anuals, la qual cosa ha de permetre al sistema d'atenció a la dependència marcar els criteris de gestió necessaris per fer front a un volum de demanda quantitativament més estabilitzat en relació amb el desplegament de la llei iniciat el 2007. [\(Vegeu el quadre AIII-96\).](#)

Pel que fa als diagnòstics mèdics que incorporen les sol·licituds, els més destacats són les malalties del sistema osteomuscular i teixit conjuntiu (18%), malalties del sistema circulatori (17%) i els trastorns mentals i del comportament (16%).

7.3.1.2. Valoracions

Quant a les valoracions, el 2010 se n'han fet 8.829. Per illes, Mallorca en registra 7.190 (81,4%), Menorca 874 (9,9%), Eivissa 716 (8,1%) i Formentera 49 (0,6%). [\(Vegeu el quadre AIII-97 i el gràfic AIII-19\).](#)

En xifres absolutes, l'any 2009 es va fer gairebé un miler menys de valoracions, tot i així percentualment es manté en el 2010 el mateix volum per a cada territori.

7.3.1.3. Dictàmens

Els dictàmens emesos a partir de les valoracions i que es tradueixen administrativament en la resolució corresponent arriben a 19.647. [\(Vegeu el gràfic AIII-20\).](#)

La diferència en relació amb el nombre de valoracions ve de l'esforç en el procés de normalització i regularització de totes les sol·licituds. Això comporta les pendents, les resolucions de passarel·la amb dret i les revisions. Així mateix, cal considerar la possibilitat que tenen els ciutadans de presentar la sol·licitud malgrat que, una vegada s'ha fet la valoració, el dictamen i la resolució, aquesta pugui preveure un grau i un nivell que encara no està dins el catàleg de prestacions per mor de l'aplicació progressiva del calendari (cas dels graus I, nivells 1 i 2).

Per illes, a totes ha augmentat el nombre de dictàmens, i segueix un creixement que es manté des dels inicis. Si tenim en compte l'estabilització del nombre de les sol·licituds, s'entén l'esforç que ha calgut per regularitzar la capacitat executiva del sistema en la tramitació. També pot veure's que els dictàmens fets durant els quatre primers anys d'aplicació de la llei arriben als 38.065, una quantitat molt apreciable. [\(Vegeu el quadre AIII-98\).](#)

Els dictàmens resolts incorporen la valoració del grau de dependència del sol·licitant. L'any 2010 mostra unes xifres clarament superiors en cada grau i nivell de dependència. El total de persones beneficiàries amb dret a prestació per al conjunt de les Balears és de 14.022 persones. Si tenim en compte el total de persones valorades segons grau, les dades ens diuen que un 41,9% de les persones valorades són de grau 3, un 35,9% de grau 2 i un 22,3% de grau 1. [\(Vegeu els quadres AIII-99 i AIII-100\).](#)

7.3.1.4. Programes Individuals d'Atenció (PIA). Prestacions reconegudes 2010

El 2010 s'han plantejat 7.707 resolucions amb prestació reconeguda, 1.665 més que l'any 2009. Per illes, a Mallorca n'hi corresponen 6.226 (80,8%), a Menorca 842 (10,9%), a Eivissa 603 (7,8%) i a Formentera 36 (0,5%). [\(Vegeu el quadre AIII-101\).](#)

D'altra banda i des de la posada en marxa de la Llei de Dependència, els beneficiaris d'actius amb prestació reconeguda a les Illes Balears arriba a un nombre total de

12.045 persones receptores. Els serveis més comuns són les prestacions econòmiques per a cures a l'entorn familiar amb 7.533 PIA (62,5%). La segona prestació és la de serveis d'atenció residencial, amb 1.780 resolucions (14,8%). Vénen a continuació els serveis dels centres de dia i nit, i les prestacions econòmiques vinculades a serveis, que mantenen percentatges del 4,6% i el 4%, respectivament. [\(Vegeu el quadre AIII-102\).](#)

Per illes, Mallorca té 9.748 persones beneficiàries, xifra que representa el 81% de les persones amb dret a prestació. A Formentera, hi ha 74 persones beneficiàries amb dret a prestació, a Menorca 1.183 i a Eivissa, 1.040.

En euros, les prestacions concedides en termes generals; és a dir, les nòmines mensuals per als beneficiaris sense especificar grau i nivell, arriben als 40.307.742,45 euros anuals, xifra superior als 30.653.287,06 euros de l'any anterior. L'augment de nòmines mensuals és, per tant, molt important i incrementa de manera molt considerable la despesa de l'Administració pública. El nombre total de nòmines ha estat de 67.408, que corresponen a una mitjana de 5.617 beneficiaris. La mitjana de l'import de les nòmines mensuals és de 597,97 euros, 242,81 euros menys que la mitjana de l'any 2009. [\(Vegeu els quadres AIII-103\).](#)

Aquí apareix un dels reptes pendents en l'aplicació de la llei a les Illes Balears des dels inicis; el 2008 i 2009 es va aconseguir normalitzar la tramitació i revertir la tendència segons la qual entraven més sol·licituds de les que es podien tramitar, a partir del 2010 i 2011 l'embós té lloc en

el moment de la liquidació de la prestació. En els anys que vénen s'ha de prestar atenció especial a fer efectives les diferents situacions de dependència.

7.3.1.5. Evolució de la dependència segons graus

Cal recordar que la Llei 39/2006 i el desenvolupament normatiu posterior preveuen que el procés de resolució de la prestació passi per fases diverses de tramitació. En aquest procés de reconeixement de la dependència es poden considerar quatre grans fases amb característiques pròpies, de les quals es poden quantificar els efectius. En concret, parlem del registre de les sol·licituds, de la valoració tècnica, del dictamen i resolució corresponent i de l'acord entre usuaris i Administració en relació amb el Pla Individual d'Atenció (PIA).

És important quantificar els efectius de cada fase per observar l'eficàcia de la gestió de desplegament i també saber com repercuteix en cada fase l'evolució de la demanda. El 2009, durant les tres primeres fases, hi va haver un augment de la tramitació. Aquest augment confirmava l'esforç de normalització del procediment administratiu, per tal d'agilitzar al màxim les respostes a cada fase i procurar reduir a un temps raonable la gestió de cada expedient. Precisament l'any 2009 es va aconseguir absorbir l'impacte de la demanda generada per la implantació de la Llei, sobretot en el moment en què hi va començar a haver més valoracions que sol·licituds es registren. Les dades del 2009 varen resultar significatives: 7.161 sol·licituds, 7.867 valoracions i 12.962 dictàmens. El 2010 aquesta tendència es manté de manera relativa, ja

que el nombre de valoracions és superior a les sol·licituds, però s'incorporen menys dictàmens que l'any anterior: sol·licituds, 6.990; valoracions, 8.829; dictàmens, 14.022. [\(Vegeu el quadre AIII-104\).](#)

Pel que fa a la situació de dependència segons grau, s'ha de dir que el total de dictàmens recollits fins al 2010 és de 19.647. D'aquest total, un 71% dels dictàmens corresponen al grau II de dependència severa (38%) i al grau III de gran dependència (33%). El 29% restant correspon als casos de dependència de grau I⁴⁴ o sense grau de dependència. [\(Vegeu el gràfic AIII-22\).](#) Val a dir que el total de dictàmens en tràmit correspon al 85% de sol·licituds (recordam que arriba a una xifra de 23.100 persones sol·licitants). Per tant, el 15% restant de sol·licituds està pendent de dictaminar (1.971 casos) i pendent de valoració (1.482 casos). [\(Vegeu el gràfic AIII-20\)](#)

7.3.1.6. Persones cuidadores no professionals de persones en situació de dependència

Hem de recordar que els articles 14.4, 18.3 i la disposició addicional quarta regulen l'alta a la Seguretat Social dels cuidadors no professionals. El decret 15/2007 ho regula mitjançant el conveni especial previst a l'article 125.2 del text refós de la Llei General de la Seguretat Social. Segons informa la Tresoreria General de la Seguretat Social l'abril de 2011, en el conjunt de l'Estat espanyol s'havien resolt 157.503 convenis especials obligatoris, dels quals

⁴⁴ Val a dir que els dictàmens amb grau I de dependència han de començar a ser considerats durant l'any 2011 en el calendari de desplegament de la llei, per tant, fins a l'any 2010 els dictàmens de grau I han estat considerats no dependents.

1.180 (0,8%) corresponen a les Illes Balears. Aquesta xifra representa que, dels 12.045 Plans Individuals d'Atenció (PIA) resolts fins la data assenyalada, el 8% incorporen l'alta a la Seguretat Social dels curadors no professionals.

7.4.

PLACES DEL CATÀLEG DELS SERVEIS DE DEPENDÈNCIA I PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA

Una vegada més hem de subratllar que el desenvolupament de la Llei 39/2006, especialment de l'article 14 i següents, comporta que les administracions públiques tinguin a disposició dels ciutadans amb dret reconegut de situació de dependència les prestacions necessàries per atendre tant la promoció de l'autonomia com l'atenció a la dependència. La naturalesa de les prestacions pot tenir caràcter de serveis o econòmic. Així mateix, la llei en planteja de prioritaris i explicita que "es prestaran a través de l'oferta pública de la Xarxa de Serveis Socials per les comunitats autònomes respectives mitjançant centres i serveis públics o privats concertats i degudament acreditats."

Els titulars de les places poden ser les entitats municipals, els consells insulars, les entitats associatives de l'anomenat tercer sector i la Fundació Balear de la Dependència/direcció general d'Atenció a la Dependència (FBD/DGAD) o els consorcis (a Menorca —BOIB núm 56, de 14 d'abril de 2007— constituït pel Consell i els ajuntaments, i a Eivissa —BOIB 184 d'11 de desembre de

2007— pel Consell i la Conselleria d'Afers Socials). En total, gestionen 83 serveis, especialment residències i centres de dia.

El Govern de les Illes Balears ha disposat el 2010 de 2.928 places de la Xarxa Pública d'Atenció a la Dependència, que representen el 75% de les places concertades disponibles a les Illes Balears, xifra que significa un augment del 7% de places en relació amb l'any anterior, un esforç dirigit a gestionar l'atenció a la dependència amb serveis que descarreguin la família i a diversificar les prestacions que, com s'ha vist, se centren en les prestacions econòmiques per a cures a l'entorn familiar. Naturalment, aquestes places no són les totals existents. Precisament per la importància estratègica d'augmentar i consolidar les places de la xarxa pública i d'harmonitzar les dotacions en relació amb les indicacions de la Llei de Dependència, centrarem l'anàlisi principal en la situació d'aquestes places públiques. Abans, però, introduïm algunes dades referides a les places totals (públiques i no públiques). Així:

- a) El nombre arriba a les 3.957. D'aquestes, 1.301 corresponen a places de centre de dia, 2.362 a places de residència i 294 places d'habitatge tutelat. Per illes, Mallorca té 3.212 places, 1.058 de centre de dia, 1.932 de residència i 222 places d'habitatge tutelat. Menorca té 553 places, 215 de centres de dia, 296 de residència i 42 d'habitatge tutelat. A Eivissa es registren 162 places, 28 de centres de dia i 134 de residències. Formentera disposa de 30 places. ([Vegeu el quadre AIII-105](#)).
- b) Palma disposa de 446 places de centres de dia mentre que a la part forana de

Mallorca són 612. Pel que fa a residències, 773 a Palma (totes dins la XPAD) i 1.159 a la part forana. Cal dir que, el 2010, l'Ajuntament de Palma només era titular del 10% de places de centres de dia gestionades per ajuntaments a Mallorca. Els altres titulars a Palma eren el Consell de Mallorca (IMAS), les entitats i la Fundació Balear de la Dependència (FBD). A la part forana, el 43% de les places tenen titularitat de les entitats, el 47% dels ajuntaments, el 2% del Consell de Mallorca i el 9% de l'FBD.

- c) En el conjunt de les Illes Balears, de les 2.928 places públiques, 525 (18%) són de titularitat municipal, 777 (26%) dels consells insulars, 545 (19%) de l'FBD/consorcis i 1.081 (37%) de les entitats.

Analitzarem ara amb més detall les xifres de les places públiques disponibles a la XPAD.

- a) La relació de places per al conjunt de les Illes Balears és de 2.928, de les quals 1.173 (40%) són de centre de dia, 1.499 (51%) de residència i 256 (9%) d'habitatges tutelats.
- b) Per illes, al marge de l'absència de places a Formentera (tot i que hi ha un centre de dia que el 2010 està en construcció), Mallorca, que per població sempre marca la tendència general de les Illes, té una proporció de 38% de places de centres de dia, 48% de places de residència i 9% de places d'habitatges tutelats. A Menorca, en canvi, la relació és de 41% per a les de centres de dia, 50% per a les residencials i 8% per a les d'habitatges tutelats. Eivissa té una

proporció més acusada, amb un 17% per als centres de dia i 83% per a les residències. En aquest cas, no hi ha places d'habitatges tutelats.

- c) El volum d'habitants de Mallorca comporta una anàlisi de Palma i de la part forana. Les xifres mostren que la relació entre places totals és de 1.342 a Palma (42%) i 1.870 a la part forana (58%).
- d) Per equipaments, a Mallorca la part forana té 612 places de centre de dia (58%) enfront de les 446 de Palma (42%). Les places de residència es distribueixen en 773 (40%) a Palma i 1.159 (60%) a la part forana. Les places d'habitatges tutelats es distribueixen en 123 (55%) a Palma i 99 (45%) a la part forana.
- e) Per illes, a Mallorca el 89% de les places totals de centre de dia estan a la xarxa pública; a Palma representen el 96% i a la part forana el 84%. A Menorca, les places de centre de dia de la xarxa pública arriben al 96%. A Eivissa, 20 places pertanyen al Consorci i les vuit restants al Consell Insular d'Eivissa. Per al total de places de centres de dia a la Comunitat Autònoma, el 90% estan incloses a la xarxa pública.
- f) També per illes i referint-nos a les places de residència, a Mallorca un 59% estan a la xarxa pública; a Palma hi són totes (773), mentre que la part forana mostra un percentatge del 29% de places dins la xarxa pública. Menorca té un 86% i Eivissa un 100%. Per al total de les Illes Balears, un 63% de les places residencials estan incorporades a la xarxa pública.